

An ninh nguồn nước: nhìn lại từ sự cố nước sông Đà

Sự cố nước sông Đà đã gây ra đảo lộn và đe dọa cuộc sống của hàng triệu dân nhưng không một ai nghiêm túc và thực sự đứng ra chịu trách nhiệm, chỉ có lãnh đạo nhà máy gửi lời xin lỗi. Và dù hiện nay Nhà máy nước nói chất lượng nước tốt, nhưng người dân vẫn lo âu thấp thỏm không biết khi nào sẽ lại không tốt. Trong khi nguồn nước ảnh hưởng tới cuộc sống tới sức khỏe của hàng triệu người dân. Từ sự cố nước ‘sạch’ Sông Đà để nhận diện những khiếm khuyết nghiêm trọng trong quá trình cấp nước sinh hoạt và đưa ra những biện pháp khắc phục. Dưới đây là những chia sẻ của **GS. TSKH Phạm Hồng Giang** - Chủ tịch sáng lập Hội Đập lớn và Phát triển nguồn nước Việt Nam về những nội dung như vậy.

Đầu tiên, tôi rất muốn được ông chia sẻ góc nhìn của mình về tình hình an ninh nguồn nước của ta?

Nói đến an ninh nguồn nước, chúng ta phải chú trọng cả số lượng và chất lượng. Khi số lượng và chất lượng nước đáp ứng đủ yêu cầu thì đó là an ninh nguồn nước.

Thời gian vừa qua chúng ta chú trọng về an ninh số lượng và đã đạt được những kết quả nhất định. Chúng ta đã có các hồ chứa, các công trình điều tiết, công trình ngăn mặn để giữ nguồn nước ngọt. Chúng ta đã chú ý các biện pháp tăng cường quản lý nước ngầm. Sử dụng nguồn nước ngầm chiếm một tỉ lệ cao ở Hà Nội và nhiều đô thị lớn trong cả nước. Tuy nhiên, chúng ta cần phải chú ý và tiếp tục theo dõi diễn biến mức nước ngầm.

Về an ninh chất lượng, sự cố nước ‘sạch’ sông Đà vừa qua cho thấy vấn đề chất lượng của nguồn nước đang bị bỏ lửng. Chưa dám nghĩ tới những vấn đề lớn hơn, chỉ một sự cố mà gây đảo lộn và đe dọa cuộc sống của hàng triệu người dân. Điều này cho thấy có những lỗ hổng lớn trong quản lý chất lượng nguồn nước phục vụ dân sinh.

Không phải chúng ta có cơ quan quản lý nước đó sao, thưa ông?

Đúng là chúng ta có nhiều cơ quan quản lý nước, nếu chưa nói là quá nhiều. Chẳng hạn như nước đô thị do Bộ Xây dựng quản lý, nước phục vụ giao thông do Bộ Giao thông Vận tải quản lý, nước tưới cho nông nghiệp và nước sinh hoạt ở nông thôn thì thuộc Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn. Mà nông thôn bây giờ có chỗ thuần nông thôn, nhưng lại có chỗ xen kẽ vừa nông thôn vừa thành thị, nhiều vùng vốn dĩ nông thôn nhưng nay đang gấp gấp đô thị hóa. Ngoài ra, Bộ Tài nguyên Môi trường cũng có trách nhiệm quản lý nước ‘nói chung’. Nhưng quả thực không rõ là quản lý cái gì? Bộ Khoa học công nghệ quản lý mọi thứ... Ở trung ương như vậy rồi ở địa phương cũng thế. Không có chuyên môn về lĩnh vực này cũng đứng ra quản lý. Chỉ khi có sự cố thì mới sinh chuyện. Có lẽ nhiều tổ chức quá nên lúc xảy ra sự cố, không thấy ai đứng ra chịu trách nhiệm, ai cũng mau lẹ tránh. Như sự cố nước ‘sạch’ sông Đà gần đây, tôi chỉ thấy lãnh đạo Nhà máy nước đứng ra xin lỗi. Nước sông Đà trung chuyển qua hồ Đầm Bài (gần đây một số người gọi chệch là ‘Đòng Bài’) về Hà Nội, nhưng hồ Đầm Bài thuộc ai thì không rõ ràng. Tỉnh Hòa Bình vẫn đang quản lý hồ, nhưng khi có sự cố thì lại cho rằng mình không có trách nhiệm. Đây là một lỗ

hồng rất lớn trong quản lý. Đầm Bài là hồ chứa nhỏ, được xây dựng từ cuối những năm 1990 để cấp nước tưới cho ruộng lúa mấy xã miền núi của huyện Kỳ Sơn (Hòa Bình). Tôi đã có một thời gian gắn theo dõi thi công hồ Đầm Bài. Do chỉ nhằm mục tiêu tưới ruộng nên đã hoàn toàn không có giải pháp nào bảo vệ nguồn nước. Sau này hồ có thêm nhiệm vụ là trung chuyển cấp nước đô thị nhưng không hề có thêm hạng mục nào để bảo vệ nguồn nước. Vì vậy mới xảy ra chuyện lén đổ chất thải độc hại vào nước hồ mà không ai biết, nhiều uẩn khúc và dấu hỏi chưa được giải đáp công khai, minh bạch. Sự việc ở hồ Đầm Bài Rõ là một việc hết sức bức thiết đến cuộc sống của người dân nhưng nó đã phơi ra tình trạng quản lý rất thiếu trách nhiệm!

Là người có chuyên môn và được tiếp xúc với thực tiễn nhiều nước trên thế giới, theo ông thấy thì ở nước họ có xảy ra tình trạng như ở nước ta?

Nói chung, nhiều nước – nhất là những nước phát triển – việc tổ chức các dịch vụ thiết yếu đã đi vào ổn định, rất có nề nếp. Quản lý nước có tính tổng hợp và thống nhất cao. Nước được quản lý nghiêm túc theo qui hoạch thống nhất từ các con suối trên thượng nguồn đến đường ống nước trong đô thị cuối nguồn chứ không có tình trạng mỗi người giữ một mảnh và mảnh ai nấy làm. Toàn tuyến cấp nước dân sinh được bảo vệ rất nghiêm ngặt.

Cũng cần nói thêm rằng, mỗi nước có một mô hình riêng để quản lý. Và đồng thời, mỗi nước có một đặc điểm riêng liên quan tới tự nhiên, xã hội và truyền thống do đó, quản lý như thế nào cần có sự nghiên cứu nghiêm túc.

Vậy theo ông, chúng ta nên làm gì để cải thiện được vấn đề này?

Tôi khẳng định luôn là vấn đề này phải được quản lý nhà nước chặt chẽ và thường xuyên. Còn việc quản lý thế nào thì cần nghiên cứu kỹ thêm. An ninh nguồn nước ảnh hưởng tới hàng triệu dân như thế không thể đem phó mặc cho một doanh nghiệp nào đó.

Trước mắt, cần giải quyết dần, đúng hướng và tích cực. Chỗ nào cấp bách thì cần giải quyết ngay.

Từ sự cố nước sạch sông Đà, ông có thể chia sẻ cụ thể hơn những suy nghĩ của mình, thưa ông?

Nước ta có hai lưu vực rất lớn là lưu vực sông Hồng và lưu vực sông Cửu Long. Gần hết đồng bằng sông Cửu Long đều phụ thuộc vào nguồn nước của dòng sông Mekong. Cũng như vậy, hầu hết các tỉnh Bắc Bộ đều nằm trong lưu vực sông Hồng. Ta đã thành lập Ủy ban quản lý lưu vực sông nhưng chưa thấy có những hoạt động cụ thể. Nó không hẳn là một cơ quan quyền lực, cũng không hẳn là một đơn vị tư vấn. Nó không quyết định được một việc gì. Vai trò của nó trong lĩnh vực nguồn nước rất mờ nhạt. Các chuyên gia đã có nhiều ý kiến về việc này. Nên giao cho một tổ chức độc lập (không phải là một bộ nào đó trong hệ thống hành pháp) tập hợp các chuyên gia thảo luận rộng rãi để từng bước đi đến mục đích là một mô hình quản lý nước tiên tiến, hiệu quả và phù hợp với điều kiện của Việt Nam.

Quay trở lại vấn đề nước sông Đà. Bản chất nước ‘sạch’ sông Đà là nước lấy từ sông Đà bơm lên hồ Đồng Bái, rồi từ cao trình của hồ Đồng Bái theo đường kênh rạch chảy về nhà máy nước sông Đà. Không chỉ riêng vấn đề nước ‘sạch’ sông Đà, ở TP. Hồ Chí Minh cũng vậy. Phần lớn nước sử dụng trong sinh hoạt cũng như trong nông nghiệp hay mọi nhu cầu khác đều dựa vào nguồn nước của hồ Dầu Tiếng. Nước của hồ Dầu Tiếng đưa về các nhà máy nước dựa vào hệ thống kênh tưới ruộng. rất khó quản lý chất lượng nước. Dọc theo những kênh tưới lộ thiên thường xuyên có trâu bò, rác thải, các chất ô nhiễm... đều gây hại đến chất lượng nguồn nước. Vì vậy, trên tuyến cấp nước dân sinh, cần hết sức hạn chế phân đoạn nước chảy lộ thiên. Nơi không có điều kiện làm đường ống thì phải rào chắn, có biện pháp bảo vệ nghiêm ngặt. Những nơi công trình đi qua, tuyệt đối không ai được vào. Nước về tới nhà máy thì nhà máy nước phải có trách nhiệm xử lý đảm bảo tiêu chuẩn vệ sinh. Nếu làm được những việc đó thì nguồn nước mặt của chúng ta (không chỉ nước sông Đà hay Dầu Tiếng) sẽ đảm bảo được an ninh về chất lượng. Nếu không, dù hiện nay Nhà máy nước Sông Đà có nói chất lượng nước rất tốt, nhưng như tôi đã bày tỏ ở trên, không biết lúc nào thì nó sẽ lại không tốt nữa.

Cảm ơn ông về những chia sẻ!

Đêm 8/10

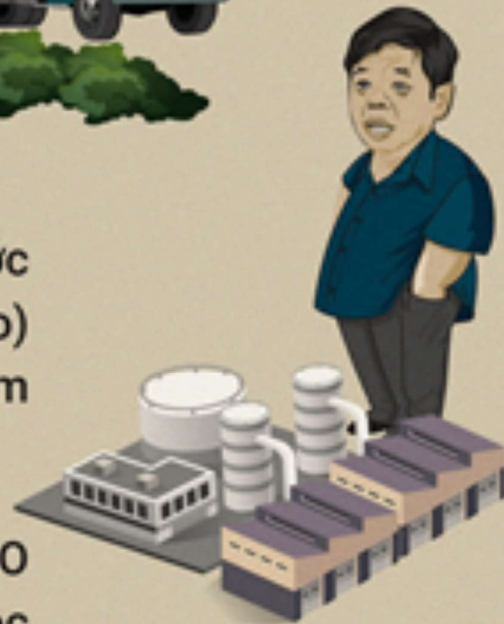
Phát hiện xe đổ dầu thải ra gần suối Trâm

Ngày 9/10

Công ty cổ phần Đầu tư nước sạch sông Đà (Viwasupco) phát hiện vụ việc và đã âm thầm xử lý.

Viwasupco tăng lượng CLO để khử dầu và các chất độc hại từ chất thải này.

Ngày 10, 11/10

Người dân tại Hà Nội phát hiện nước máy đục, nổi váng, đặc biệt là mùi nồng nặc.

Ngày 10/10

Viwasupco (đơn vị sản xuất nước) và Viwaco (đơn vị phân phối nước) bác bỏ và cho rằng: mùi trong nước chỉ là mùi clo.

Thậm chí, Viwasupco còn trưng kết quả kiểm tra mẫu nước của công ty đạt tiêu chuẩn an toàn.

Ngày 14/10

Họp báo thường kỳ, Bộ TN&MT xác nhận thông tin nước của nhà máy nước sông Đà nhiễm dầu thải.

Ngày 15/10

Hà Nội khuyến cáo người dân không nên dùng nước này ăn uống mà chỉ để tắm giặt...

Tính từ thời điểm
phát hiện sự cố, đúng

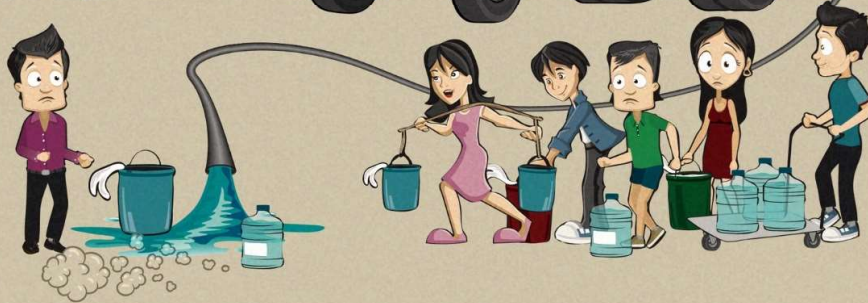
1
TUẦN

Đồng thời, TP tổ chức cung cấp nước sạch đến các khu vực có sự cố bằng xe téc.

Ngày 16/10

Người dân xếp hàng
rõng rảnh để lấy nước
sạch từ xe téc, như
thời bao cấp.

Tuy nhiên, tại Linh Đàm có trường hợp dùng xe bồn tưới cây chứa nước sạch khiến nước đục, có mùi tanh làm cho nhiều người càng thêm bức xúc.

Tối 16/10

Người dân đổ xô đi mua nước đóng bình, đóng chai, máy lọc nước. Tại nhiều siêu thị, nước đóng chai “cháy hàng”.

Ngày 17/10

UBND tỉnh Hoà Bình họp báo, công bố khởi tố vụ án hình sự về tội gây ô nhiễm môi trường.

Nội dung **Lam Giang, Xuân Thu, Nguyễn Tuấn Anh**

Kỹ thuật HTML **Hoàng Anh**